

KATARÍNA MANNINO

ŠVAJČIARSKA KRAVA⁺

PRÍRUČKA PRE SPOMALENÉ MATKY
NA PREŽITIE VO ŠVAJČIARSKU

ŠVAJČIARSKA KRAVA

PRÍRUČKA PRE SPOMALENÉ MATKY
NA PREŽITIE VO ŠVAJČIARSKU

KATARÍNA MANNINO

Kniha vznikla s finančnou podporou
Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Švajčiarska krava

Príručka pre spomalené matky na prežitie vo Švajčiarsku

Katarína Mannino

© Katarína Mannino, 2026
v spolupráci s Publico.sk

Prvé vydanie

Redakcia: Beáta Mihalkovičová
Jazyková korektúra: Zuzana Kasáková
Grafická úprava: Miroslav Kulich

Obálka: Eva Razdík
Ilustrácia na obálke: Eva Reháč Egasparus
Foto na obálke: Ella Brown

ISBN (brož. väzba) 978-3-033-12285-7

Táto kniha je súborom vlastných spomienok autorky a jej skúseností z obdobia medzi rokmi 2011 a 2026 vo Švajčiarsku. Slúži ako poradca, nie ako oficiálne schválená príručka.

VENOVANIE

Janke Benkovej a Elle Brown.

Drahé múzy a ešte drahšie priateľky, ďakujem.

Posielam vám pozdravy do neba.

OBSAH

Prečo Švajčiarska krava?	6
Švajčiarsko, zasľúbená krajina	8
Manželstvo a odchod	16
Registrujeme vás	23
Stačí vám bicykel a vlak	45
Sťahujeme sa za Röstigraben	51
Materstvo vo Švajčiarsku – šokujúce odhalenia	62
Ako si nájsť lekára	70
Jasle a škôlka	94
Základná škola	107
Prchavá slovenčina	125
Čo z tých detí vyrastie?	133
Štyridsiatka. Spomaľ!	145
Tak vy chcete pas?	158
Bývanie na hranici zázraku	167
Veľký test manželstva	179
Začalo sa to plesom	193
Slovenský kultúrny spolok	200
Poďakovanie	205
Použitá literatúra a iné zdroje	207
Odkazy a užitočné linky	208

PREDHOVOR

PREČO ŠVAJČIARSKA KRAVA?

Švajčiarska krava sa mi prisnila. V októbri roku 2020 som hľadala názov pre svoj blog o živote v krajine helvétskeho kríža. Dlhšia absencia tvorby sa podpísala na mojom mentálnom zdraví. Stačilo, že naša rodina ostala počas korony v karanténe o čosi dlhšie ako ostatní, a blog bol na svete. Pôvodne mal vlastnú WordPress stránku, dnes funguje na Facebooku a Instagrame.

Krava je dôležitým symbolom Švajčiarska. Toto šarmantné zviera je väčšinou šťastný tvor. Dostáva sa jej nežnej opatery, a ak ju niečo trápi, hneď sa to objaví vo večerných správach. Pri stajni má namontované masážne valce a do rytmu prežívania jej hrá oddychová hudba. Pred jarým oslavným vyhnaním dobytká na pašu ju ozdobia ako slovenskú ľudovú nevestu a cestu jej spríjemňujú spevom a tancom. Milá krava sa potom pol roka pozerá zo šťavnatých pasienkov do údolí a nechápe, prečo sa všetci za niečím ženú. Veď tráva bude chutná aj o rok. Aj ja som taký spomalený, väčšinou šťastný tvor, ktorý rád pozoruje svet a svoje teliatka, miluje masáže a v dobrých podmienkach dokáže vyprodukovať všeličo.

Stretla som sa s reakciami, že názov blogu Švajčiarska krava znie dehonestujúco. Vraj prečo samej sebe nadávam

do kráv. Chápem, že niekoho môže krava miasť a niekoho uraziť. Kto ma však niekedy čítal, zmysel názvu pochopí. Zatiaľ si ma ľudia našli práve preto, že si ma zapamätali ako autorku blogu s netradičným menom.

A ako sa v knihe orientovať? Každá kapitola obsahuje moje súčasné vedomosti o danej téme, no zároveň aj denníkové zápisky – blogové posty z predchádzajúcich rokov. Tie nechávam prevažne v pôvodnom znení, hoci dnes sa už vyjadrujem trochu inak. Preto nad každým zápiskom z minulosti nájdete dátum jeho vytvorenia. Kniha je plná odkazov na stránky, ktoré vám môžu byť nápomocné, a zážitkov žien, ktoré som na svojej ceste Švajčiarskom stretla.

1. KAPITOLA

ŠVAJČIARSKO, ZASLÚBENÁ KRAJINA

NA MÍLE VZDIALENÁ KOMFORTNEJ ZÓNE

Je veľa spôsobov, ako sa dostať do Švajčiarska. Ujdete z domu ako mladé čučoriedky a začnete zimnú sezónu v niektorom z horských hotelov pod Matterhornom. Alebo ujdete ako zrelšie čučoriedky, ktoré už všeličo precestovali, ale nevyhnutne si potrebujete skúsiť, ako sa žije v hlučnom podnájme na predmestí Zürichu, kým zarábate v nechťomvom salóne. Možno na svojich potulkách svetom stretnete Švajčiara a necháte sa ním zlákať do jedného z kantónov.

Alebo to urobíte ako ja. Po tridsiatke na internete celkom nečakane stretnete osudového muža, napriek všetkým varovaniam zdravého rozumu s ním ešte pred svadbou plánovane otehotníte a zrazu sa s osemmesačným batolaťom ocitnete na predmestí Lausanne bez akýchkoľvek znalostí francúzštiny. Ak ste ako ja, nebudete mať pred príchodom do Švajčiarska o krajine takmer žiadne praktické vedomosti a vo všetkom sa budete spoliehať na manžela. Nepomôže vám, že poznáte Heidi, Toblerone a študovali ste germanistiku. Tu si to môžete dať akurát zarámovať.

Nebudte ako ja a dobre sa pripravte. Vyhnete sa tak stre-su, z ktorého sa starne.

- Tip č. 1

Na sociálnych sieťach sa ešte pred príchodom napojte

na skupinky krajaniek v zahraničí a pýtajte sa na všetko, čo vás zaujíma. Rady sa o svoje poznatky podelia. Práve ony mi boli často veľkou oporou, lebo ako v tejto knihe zistíte, vždy som mala viac šťastia ako rozumu.

- Tip č. 2

Začnite čítať moderné švajčiarske internetové noviny watson.ch alebo si vyhládajte noviny z lokality, do ktorej sa sťahujete. Získate tak cit pre krajinu a jej hlavné témy.

- Tip č. 3

Oprášte LinkedIn. Pozrite si švajčiarske náborové stránky job.ch a ideed.ch, či tam nenájdete pracovnú ponuku ušitú pre vás alebo vášho manžela.

- Tip č. 4

Naučte sa jazyk. Vo Švajčiarsku si s dobrou nemčinou, angličtinou, francúzštinou alebo taliančinou nájdete dobrú prácu. No budete potrebovať najmä kontakty, lebo cudzincov radi berú na odporúčanie. Preto sa zoznamujte, komunikujte, ukážte sa.

- Tip č. 5

Nebojte sa života. Nebojte sa ľudí. Buďte opatrné, obozretné, a pokiaľ možno, dobre informované – ale nikdy sa nedajte ničím a nikým vystrašiť. Kráčajte životom so vztyčenou hlavou. Uvedomte si, že pochádzame z rodu Slovieniek. Z absolútne nezničiteľného druhu. Každú prekážku berte ako výzvu a do každého dňa vkročte s optimizmom. Ste privilegované! Na internete a sociálnych médiách je dnes množstvo informácií. Naučte sa s nimi pracovať a tie najdôležitejšie si dvakrát overte. No neprichádzajte so stra-

chom. Z vlastnej skúsenosti môžem potvrdiť, že dokážeme omnoho viac, než si myslíme.

JE ŠVAJČIARSKO PRE VÁS?

Švajčiarsko sa ešte stále považuje za jednu z najúžasnejších krajín na svete. Je to väčšinou čisté a bezpečné miesto, kde veci a dohody fungujú. Keďže ide o pomerne malý štát s výbornou infraštruktúrou, všade sa rýchlo dostanete aj bez auta. Za pár hodín môžete zažiť rázovité švajčiarske alpské dedinky, francúzsky savoir-vivre pri Ženevskom jazere, taliansku dolce vita v Ticine na juhu a, samozrejme, Zürich, mesto umenia a biznisu.

Predpokladom pre spokojný život vo Švajčiarsku je otvorenosť voči iným kultúram a náboženstvám. Žije tam totiž celý svet a v okolí väčších miest budete denne stretávať viac ako 190 národností.

Vo Švajčiarsku tvoria imigranti 41 % obyvateľstva. Za imigrantov sa považujú ľudia, ktorí sa narodili v zahraničí (1. generácia) alebo ktorých obaja rodičia pochádzajú zo zahraničia (2. generácia). Švajčiarsko je tak jednou z krajín s najväčším počtom imigrantov na svete.

Zdroj: www.bfs.admin.ch

Rozloženie imigrantov je však veľmi nerovnomerné. V Zürichu, v Ženeve a Zugu je najviac takzvaných expatov. Tak si radi hovoria prisťahovalci s vyšším vzdelaním, ktorí

sa čoskoro plánujú vrátiť domov. Na predmestiach veľkých miest žijeme my, imigranti, ktorí tu chcú ostať, a na vidieku a v horách nájdete najväčšie percento prevažne čistých Švajčiarov.

Pomysleli by ste si, že Švajčiarsko je Nešvajčiarmi preplnené.

V knihe podcastových rozhovorov Kataríny Strýčkovej *V ženskom rode* však sociologička Elena Gallo Kriglerová prekvapuje nasledovným faktom: „Slovenská spoločnosť je – tak ako každá iná – veľmi rozmanitá. Máme uznaných trinásť národnostných menšín, ktoré tvoria takmer pätinu populácie. Žije tu už takmer 150 000 cudzincov z približne 150 krajín sveta. To je etnická a kultúrna rozmanitosť, ktorú často prehliadame a o ktorej by vám povedal málokto, lebo len málokto vie, že takmer každý piaty človek na Slovensku patrí k nejakej menšine.“ Vidíte? Nemusíte chodiť ďaleko, veď cudzina je za dverami. Schopnosť byť otvorený kultúram a spoznávať ich dokáže človeka veľmi obohatiť. Ak vám na nich niečo prekáža na Slovensku, to isté vás bude dráždiť aj vo Švajčiarsku.

Pri žiadosti o povolenie na pobyt je pre Švajčiarov dôležité aj to, či pochádzate z Európskej únie. Na tretie štáty sa totiž vzťahujú oveľa prísnejšie pravidlá. Preto je vo Švajčiarsku najviac Nemcov, Talianov, Portugalcov a Francúzov. Prvú päťku uzatvárajú odídenci z Kosova, krajiny, ktorej nezávislosť Švajčiarsko uznalo, ale Slovensko nie. Práve oni patria k najstigmatizovanejším skupinám vo Švajčiarsku.

Celý svet sa v posledných rokoch rapídne mení a táto krajina s ním. Švajčiari na vidieku si dokonca začali zamykať domy, čo predtým nikdy nerobili. S početnou pracovnou silou zo zahraničia prišli aj rozličné neduhy, ako sú krádeže a násilie. Práce pre prisťahovalcov je ešte stále veľa, ale v čase,

keď som tieto riadky písala, sa v politickej strane nacionalistov pripravovala iniciatíva proti prisťahovalectvu. Hlásala, že Švajčiarsko je preplnené, a žiadala vládu, aby v momente, keď prisťahovalecký gong ohlásí 9,5 milióna obyvateľov, Švajčiarsko svoje hranice uzavrelo. V júnovom referende 2026 sa však obyvatelia jednoznačne vyjadrili proti tejto iniciatíve. Neponúkala totiž žiadne riešenia. Otázkami prisťahovalectva sa konfederácia bude musieť skôr či neskôr zaoberať. Už teraz je nás 9,1 milióna na rozlohe menšej ako Slovensko. Ak vám teda neprekáža, že žijete mierne stiesnene, ak máte dobrú jazykovú výbavu a šikovné ruky, ak ste otvorení rôznym kultúram a doma vás vychovali k poriadku a slušnosti, Švajčiarsko je krajinou pre vás.

SKÔR AKO ZAČNETE BALIŤ KUFRE

Ešte jedna dôležitá pripomienka. Život v zahraničí nie je pre každého. Ak ste obklopení veľkou rodinou, na ktorej pomoc ste sa doteraz vždy mohli spoľahnúť, bude vám ťažko. Aj keď si hneď od začiatku vybudujete sieť priateľov a dohodnete sa, že sa budete o deti starať striedavo, ľahké to nebude. Ak vás striasa pri pomyslení na cudzie jazyky a kultúry, duša vás bude neustále volať domov. A tak je to v poriadku. Slovenskom sa už po stáročia prehánali búrky a Slováci ich vždy ustáli. Dá sa tam žiť, moji priatelia sú toho dôkazom. Sama pozorujem, koľko šikovných ľudí na Slovensku napriek prekážkam vytvára nádherné veci. Túžba po domove mi pravidelne, aj po toľkých rokoch, berie dych.

Od ľudí nielen na Slovensku som si za tie roky veľakrát vypočula, prečo sa nevrátim, keď mi to tam tak chýba. Myslí si, že iba odídenci dokážu pochopiť schizofréniu vysťahovalcov. Nikde nie ste poriadne doma, ste stratení v strato-

sfére a občas vás to tiahne jedným, občas druhým smerom. Nenadarmo sa vraví, že najšťastnejší sú tí, ktorí si nemôžu vyberať. Mať možnosť voľby je to najťažšie na svete. Vždy ste v neustálych pochybnostiach, či ste si zvolili správne.

Predtým ako odídete, si musíte sadnúť a povedať si: Robím to pre seba? Prekáža mi nastavenie spoločnosti, v ktorej žijem? Ťahá to preč mňa alebo chcem lepšiu budúcnosť pre svoje deti? Ak to robíte iba kvôli potomstvu, môže prísť chvíľa, keď vás prepadne úzkosť. Deti budú väčšie, zapustia v zahraničí korene, ale vy budete túžiť po domove. Mnohí vysťahovalci, ktorí si vo Švajčiarsku vybudovali celkom slušný život, vo vyššom veku podľahnú volaniu domoviny, a to nielen preto, že byť dôchodcom vo Švajčiarsku je drahý špás.

Do Švajčiarska ľudia často prichádzajú z ekonomických dôvodov. Vypočítajú si, že za tú istú robotu dostanú v zahraničí viac. Tento dojem však môže klamať. Na výplatnej páske možno uvidíte viac, no vaše odvody, nájom, zdravotné poistenie a celkový život budú také drahé, že veľa neušetríte. Rodiny s malými deťmi sa musia uspokojiť iba s jedným pracujúcim rodičom. Ak sa zamestná aj druhý rodič, opatera v jasliach a družinách bude finančne náročná. Ak si k sebe na čas vezmete rodiča, aby sa vám staral o deti, a náhodou sa mu niečo stane, lacné to nebude. Zvážte preto všetky eventuality, lebo aj v tomto prípade šťastie praje pripraveným. Nakoniec po zrátaní nákladov zistíte, že to isté by ste zarobili doma a ušetrili by ste si nervy z nových začiatkov.

Preto si pred odchodom v sebe upracte. Ja som do viena dostala mimoriadne pozitívne nastavenie. Často ním ležiem okoliu na nervy, ale z každej situácie sa snažím dostať to najlepšie. Vôbec neľutujem, že som odišla do Švajčiarska, ale nebudem sa báť ani novej výzvy či nových ciest v budúcnosti. Nevieam, kde budem o pár rokov, ale dúfam, že budem

múdrejšia a skúsenejšia. S týmto prístupom a s úsmevom v každej konverzácii sa mi zatiaľ úspešne otvárajú dvere a je jedno, v ktorej krajine som. Želám vám teda šťastie a optimizmus na každom vašom kroku.

KOHO ŠVAJČIARSKO HĽADÁ?

Ak máte IT špecializáciu a neustále sa vzdelávate na poli umelej inteligencie, budú vás tu milovať. Švajčiarsko malo ešte za covidu informačné technológie na nižšej úrovni v porovnaní napríklad s Nemeckom. Radšej lialo peniaze do klasickej pošty, symbolu Švajčiarska. Konečne naskočilo na modernú vlnu, chýbajú mu však experti. Je krajinou farmaceutických a finančných korporácií. Podporuje vedu a vzdelávanie, informujte sa teda o rôznych projektoch a grantoch, ktoré sa týkajú vašej profesie.

Švajčiarska populácia veľmi rýchlo starne, preto aj v zdravotníctve a opatrovatel'stve treba ľudí ako soľ. Niekedy stačí, že máte základy nemčiny a spravený tunajší kurz prvej pomoci – a už vás aj zamestnajú, napríklad v opatrovateľskej službe Spitex. Moja priateľka sa špecializuje na animačné programy pre seniorov. Vzdelávala sa v taliančine a dnes pracuje v seniorských domovoch v Locarne, v taliansky hovoriacom kantóne na brehu jazera Lago Maggiore.

Pri veľkom náraste obyvateľ'stva treba aj byty a infraštruktúru. V stavebníctve je každá silná ruka dobrá, no chýbajú najmä špecializovaní remeselníci. Poviem vám, ako je: na opravy všetkého druhu mám kamaráta Slováka, lebo spoľahlivých opravárov je ozaj veľmi málo.

Aj Švajčiarsko nasadlo na vlnu udržateľnosti a chce čo najskôr prejsť na alternatívne zdroje energie. Obce už teraz dotujú napríklad tepelné čerpadlá pri renováciách do-

mov, lenže odborníkov na ich inštaláciu a opravu tak ľahko nenájdete.

Tieto informácie pomôžu najmä vašim manželom a partnerom. Ako žena, matka, samoživiteľka bez akejkoľvek rodiny vo Švajčiarsku to nebudete mať ľahké. Aj tu však jestvujú spôsoby, ako sa vynásť. Pre vás platí informácia, že ak si tu nájdete prácu a dokázete, že viete svoje dieťa užiť, ste vítaná. Vždy sa v mieste svojho trvalého pobytu informujte o podpore matiek a o príspevkoch na jasle či opatrovatel'ky.

2. KAPITOLA

MANŽELSTVO A ODCHOD

„Každá inteligentná žena, ktorá si prečíta manželskú zmluvu a nerozmyslí si to, si zaslúži znášať všetky dôsledky.“

Isadora Duncan

S manželom sme sa spoznali na internete. V roku 2008 som pracovala v redakcii mesačníka Emma a v rámci istej témy sme mali s kamoškou prebrať internetové zoznamky. Obe sme boli čerstvo rozídené a zraniteľné. Bolo ľahké nás opantať. Článok som šla písať v presvedčení, že žena musí byť mimoriadne zúfalá, aby skončila na pokútnych zoznamkách. Vtedy sa tieto platformy len rodili, postupom času sa stali lukratívnym biznisom. Za osemnásť rokov, odkedy som manžela spoznala, sa však trendy pomenili. Zoznamky vystrelili raketovou rýchlosťou a dnes sú zas na ústupe. Opäť vraj vedú zoznámenia naživo a najmä kvízové večery, kde adepta nielen uvidíte a môžete sa ho pre odhalenie pravej chémie dotknúť, ale zistíte aj to, či má niečo v hlave.

Po rokoch manželstva s mojím mužom už viem, že je jedno, ako sme sa zoznámili. My dvaja by sme sa stretli, aj keby som v Grónsku opatrovala zranené tulene. Boli sme si totiž súdení a v nasledujúcich rokoch sme sa mali od seba veľmi veľa naučiť. Navzájom sme si vyčítali všeličo, rokmi sa však našťastie hrany obrúsili a my sme okolo päťdesiatky konečne dospeli. Navyše mi pomohol vzor mojich rodičov. Netvorila síce ideálny pár a prekonali nejednu krízu, lenže zostali spolu, a hoci si občas lezú na nervy, stále majú pred očami dobré stránky toho druhého. V lete 2026 oslávili

50. výročie spoločnej cesty životom.

Manželstvo je ustavičná práca. Aby bol život v manželstve jednoduchší, treba v ňom aspoň jedného praktika a jedného romantika, jedného realistu a jedného optimistu, jedno večné dieťa a jednu zrelú ženu. No predovšetkým sa musíte samy seba opýtať: vážim si človeka, ktorý stojí po mojom boku? Ak pri odpovedi na túto otázku zaváhate, je čas porozmýšľať, čo vášmu vzťahu chýba. Niektoré veci sa opraviť dajú, ale niektoré už nestoja ani za kvapku energie. Ja som sa pri manželovi naučila veľkej odolnosti a vytrvalosti. Možno to boli danosti, ktoré som nosila v sebe, no v manželstve prešli takými tlakmi, až sa vybrúsili do diamantu.

Môj muž utrpel v roku 2005 v Dolomitoch lyžiarsky úraz, po ktorom ležal dva týždne v umelo navodenej kóme. Prišiel o slezinu, jednu obličku, dlho na jedno oko nevidel a pod lebkou má titánovú platničku, ale keď sme sa o tri roky neskôr zoznámili, nič z toho som si na prvý, ba ani na druhý pohľad nevšimla. Až pri odhalených jazvách na jeho tele mi všetko porozprával. S chýbajúcou slezinou súvisí oslabená imunita, preto uňho aj obyčajná chrípka môže prerásť do zápalu pľúc. Ako dcéra lekárov som bola asi ideálnou kandidátkou na jeho manželku. Nemocníc sa nebojím, prežila som v nich polovicu detstva. S lekármi dokážem komunikovať bez emócií. Tieto talenty sa mi v živote s mojím mužom neraz zišli. Brala som si ho s vedomím, že prídu aj neľahké situácie. Ale z každého jedného ochorenia, z každej z mnohých operácií vyšiel silnejší, než bol predtým. Lekári ho berú ako zázrak prírody a učia sa na ňom ako na chodiacom archíve lekárskeho zákroku.

Priznávam, mala som stavy, keď ma veľmi rozčuľovalo, že je „zase“ chorý. Často chytil vírus od našich detí a pohľadom mi občas vytkol, že mu v chorobe nevenujem rovnakú

starostlivosť ako dcéram. Až keď som časom pochopila, že sa z každej boľáčky vylieči omnoho skôr, ak ho pokojne podporím v liečbe, bez reptania podám teplomer a navarím tridsiaty čajík, náš vzťah sa výrazne zlepšil. Ach, kde by bol svet bez zreých a chápaných žien! Dnes sa nad tým pousmejem, no cesta k mojej zrelosti nejaký čas trvala. Spomaľovala ju skutočnosť, že som cudzinka, matka v domácnosti, žena bez vlastného príjmu.

Do Švajčiarska som prišla ako prisťahovalkyňa s dieťaťom pod pazuchou, ako manželka, ktorá si dvanásť rokov do kolónky zamestnanie písala *Hausfrau*.

Dlho mi trvalo prehltnúť svoju hrdosť a prijať fakt, že som sa z vysnívaného povolania v Bratislave presunula do kuchyne a k prebaľovaciemu pultu v celkom cudzej krajine. Keby som si vtedy len spomenula, že žijem život, po ktorom som ako dieťa túžila, mala by som všetko omnoho ľahšie. Vtedy som svoj status nedokázala akceptovať.

Ženy z nášho rodu nikdy nečušali v kuchyni; hovorili a robili si vždy zásadne svoje. Moja mama, babičky, tety boli veľmi sebavedomé ženy s vlastným príjmom. Boli lekárky, učiteľky, profesorky. Žiadna z nich nebola ženou v domácnosti. Iste, za komunizmu musel pracovať každý, ale ženy mojej krvi skutočne nikdy nezaháľali a zriedka si dokázali len tak v pokoji posediť. Krstná mama sa dokonca rozviedla v časoch, keď to spoločnosť vôbec neakceptovala. Poriadna manželka sa predsa nerozvedie, hoci ju manžel otíka. No ona sa zdvihla, požiadala o rozvod, zohnala si po známosti bytík na Grösslingovej a prácu v škole oproti. Ju nebude nikto zväzovať!

A ja zrazu sedím v kuchyni starého bytu pri Lausanne a dcérka sa mi pod nohami hrá s kockami, kým sa snažím zosmoliť článok pre lesklý mesačník v Bratislave, aby som

mala aspoň nejaké záchranné koleso. Aby som mala aspoň pocit, že mám príjem, hoci bol menej ako symbolický.

Švajčiarsko ma však prijalo bez ponižujúcich otázok. Bola som vydatá, mala som dieťa, starala som sa o domácnosť, manžel pracoval pre národné koncerny a nakoniec sme skončili v kantóne, ktorého jazyk je mojím druhým jazykom. Bola som jednou z mnohých matiek, mnohých cudzinek, žiadnou výnimkou. A hoci je Švajčiarsko v otázkach rodinnej politiky paradoxne na chvoste Európy, umožnilo mi žiť svoj tajný sen. Byť „iba“ mama. Byť každou bunkou svojej existencie pri mojich deťoch. Neustále, dvadsaťštyri hodín. Pozorovať ich každodenné pokroky, byť pri ich prvom slove, prvom kroku, prvých objavovaniach sveta.

Milé mamy malých detí, matky v domácnosti. Nie je ľahké zavesiť svoju kariéru na háčik v kuchyni a prechádzať okolo nej s myšlienkou, že možno raz znovu... No žite v danom momente iba pre ten jedinečný okamih a tešte sa z neho. Užívajte si materstvo, užívajte si priateľstvá s mamičkami, pozorujte, ako rastú vaše deti a ako s nimi rastiete vy. Švajčiarsko mi dalo veľký dar. Napriek tomu, že ma pri výchove mojich detí neobklopovala vlastná slovenská rodina a nemohla som sa spoľahnúť na ničiu pomoc, dostala som do daru veľa času so svojimi dcérami – spoločnosťou akceptovaného a finančne dotovaného času, za ktorý som vďačná. Viem, že také čosi nie je samozrejmosťou.